

NHỮNG YÊU CẦU MỚI VỀ ĐẨY MẠNH CÔNG TÁC TUYÊN TRUYỀN, THÔNG TIN ĐỐI NGOẠI ĐẾN CỘNG ĐỒNG NGƯỜI VIỆT NAM Ở NƯỚC NGOÀI

TS. TRẦN HỒNG VIỆT*

Tóm tắt: Trong nhiều nhiệm kỳ qua, Đảng và Nhà nước ta luôn thực hiện nhất quán chủ trương, chính sách về đại đoàn kết toàn dân tộc, khẳng định cộng đồng người Việt Nam ở nước ngoài là một bộ phận không tách rời của cộng đồng các dân tộc Việt Nam. Hiện nay, trước sự phát triển mạnh mẽ của khoa học và công nghệ, sự bùng nổ của các phương thức truyền thông hiện đại và những yêu cầu nhiệm vụ mới mà Đảng đề ra, công tác tuyên truyền, thông tin đối ngoại đến cộng đồng người Việt Nam ở nước ngoài cần có sự đổi mới về quan điểm, mục tiêu và phương pháp thực hiện để bảo đảm phù hợp với tình hình mới.

Từ khóa: tuyên truyền, thông tin đối ngoại; cộng đồng người Việt Nam ở nước ngoài; sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc

Ngày nhận: 15/6/2024

Ngày phản biện: 27/6/2024

Ngày duyệt đăng: 03/7/2024

1. Quan điểm của Đảng và kết quả công tác tuyên truyền, thông tin đối ngoại đến cộng đồng người Việt Nam ở nước ngoài trong thời gian qua

Ngay từ khi mới hình thành, cộng đồng người Việt Nam ở nước ngoài đã luôn đồng hành cùng đất nước, tích cực tham gia xây dựng, đóng góp nguồn lực phát triển

quê hương, đất nước, và là cầu nối quan trọng thúc đẩy quan hệ hợp tác hữu nghị giữa Việt Nam với các nước. Hiện nay, có khoảng 6 triệu người Việt Nam đang sinh sống tại hơn 130 quốc gia và vùng lãnh thổ trên thế giới, trong đó hơn 80% là tại các nước phát triển. Đại bộ phận đồng bào có địa vị pháp lý và cuộc sống ổn định, hội nhập ngày càng sâu rộng, khẳng định vị thế, đóng góp cho sự phát triển của nước sở tại¹. Kết luận số 57-KL/TW, ngày 15/6/2023 của Bộ Chính trị về tiếp tục nâng cao chất lượng, hiệu quả công tác thông tin đối ngoại trong

* Ban Dân vận Trung ương.

tình hình mới khẳng định công tác tuyên truyền, thông tin đối ngoại nói chung và đối với người Việt Nam ở nước ngoài nói riêng là một bộ phận rất quan trọng của công tác chính trị, tư tưởng và đối ngoại Đảng, đặt dưới sự lãnh đạo của Đảng, quản lý của Nhà nước, là nhiệm vụ thường xuyên, lâu dài của cả hệ thống chính trị. Nghị quyết số 43-NQ/TW, ngày 24/11/2023 Hội nghị Trung ương 8 (khóa XIII) *về tiếp tục phát huy truyền thống, sức mạnh đại đoàn kết toàn dân tộc, xây dựng đất nước ta ngày càng phồn vinh, hạnh phúc* nhấn mạnh nhiệm vụ tuyên truyền, vận động đồng bào Việt Nam ở nước ngoài hướng về Tổ quốc, nâng cao hiệu quả hoạt động đối ngoại nhân dân, đóng góp tích cực cho sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Thực hiện tốt quan điểm, chủ trương, chính sách mới của Đảng, Nhà nước về tuyên truyền, thông tin đối ngoại đến cộng đồng người Việt Nam ở nước ngoài có ý nghĩa chiến lược, góp phần tăng cường sức mạnh của khối đại đoàn kết toàn dân tộc; thu hút trí tuệ, nguồn lực của kiều bào xây dựng quê hương; tăng cường quan hệ hữu nghị giữa Việt Nam với các nước, quảng bá văn hóa, truyền thống, hình ảnh đất nước, củng cố vị thế và uy tín của Việt Nam trên trường quốc tế.

Khẳng định vai trò quan trọng của cộng đồng người Việt Nam ở nước ngoài, công tác tuyên truyền, thông tin đối ngoại đến cộng đồng người Việt Nam ở nước ngoài trong những năm qua được coi là một nội dung quan trọng của công tác thông tin đối ngoại, được triển khai đồng bộ và thống nhất. Thực hiện vai trò là chủ thể của công tác

thông tin đối ngoại, cộng đồng người Việt Nam ở nước ngoài tích cực tham gia thông tin, tuyên truyền đến bạn bè quốc tế về chủ trương, đường lối của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước, đặc biệt là các thông tin liên quan đến môi trường đầu tư kinh doanh tại Việt Nam, những sáng kiến, đóng góp thiết thực, tinh thần trách nhiệm của Việt Nam trong cộng đồng quốc tế, hay những mối quan tâm chung của cộng đồng quốc tế như hợp tác và phát triển, an ninh toàn cầu... Bên cạnh đó, cộng đồng người Việt Nam ở nước ngoài đã phát huy lợi thế trong việc giới thiệu, quảng bá về hình ảnh đất nước, con người, giá trị văn hóa Việt Nam, góp phần xây dựng và gia tăng tình cảm, thiện chí của bạn bè quốc tế đối với Việt Nam. Ngày càng có nhiều cơ quan báo chí, phóng viên kiều bào và phóng viên là người nước ngoài tham gia tác nghiệp và đưa tin về tình hình, sự kiện trong nước thông qua các chuyến đi thực tế, từ đó phản ánh khách quan, trung thực về thực tiễn Việt Nam, góp phần đấu tranh phản bác các luận điệu sai trái, xuyên tạc của các thế lực thù địch. Công tác thông tin đối ngoại ngày càng phát huy hiệu quả khi có nhiều người gốc Việt bằng sự nỗ lực vươn lên đã có vị trí nhất định trong mọi lĩnh vực ở nước sở tại².

Nội dung tuyên truyền, thông tin đối ngoại ngày càng được đổi mới, phương thức/hình thức thể hiện có trọng tâm, trọng điểm, phù hợp với đặc điểm, tình hình của cộng đồng người Việt Nam ở nước ngoài nói chung và kiều bào ta tại các quốc gia khác nhau, qua đó giúp họ nắm rõ thông

tin, hiểu đúng về tình hình trong nước. Quan điểm, chủ trương của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước; tình hình kinh tế - xã hội; các sự kiện lớn, quan trọng cũng như những thành tựu phát triển của đất nước... được cung cấp đầy đủ, bài bản, chủ động, có định hướng, kế hoạch và chương trình cụ thể. Hình ảnh Việt Nam ngày càng phát huy vai trò quan trọng trên trường quốc tế thông qua các hoạt động ngoại giao, hợp tác kinh tế, thương mại, giao lưu văn hóa sôi nổi với đối tác được cập nhật kịp thời, đầy đủ đến cộng đồng người Việt Nam ở nước ngoài thông qua các phương tiện truyền thông, qua đó huy động sự tham gia, đóng góp vào các hoạt động đối ngoại, xúc tiến thương mại đầu tư, ngoại giao nhân dân của kiều bào ở nước sở tại, làm sâu sắc thêm tình cảm dành cho quê hương, đóng góp nhiều hơn nữa cho sự nghiệp xây dựng và phát triển đất nước, gia tăng niềm tự hào về sự phát triển và vị thế của Việt Nam trên trường quốc tế, từ đó ra sức gìn giữ và phát triển tiếng Việt, văn hóa Việt, không ngừng nỗ lực, phấn đấu, vươn lên trong cuộc sống.

Hình thức thông tin, tuyên truyền dành cho cộng đồng người Việt Nam ở nước ngoài không ngừng đổi mới mạnh mẽ, phát huy lợi thế của các phương tiện truyền thông mới. Các cổng thông tin, trang tin điện tử của Đảng, Chính phủ, Quốc hội, nhiều tỉnh, thành phố trở thành kênh thông tin uy tín, đáng tin cậy để kiều bào tìm hiểu, nắm bắt các chủ trương, đường lối của Đảng, chính sách của Nhà nước cũng như tình hình đất nước. Các cơ quan đại diện của Việt Nam

ở nước ngoài cũng thường xuyên cung cấp thông tin cho kiều bào thông qua website của cơ quan hoặc bản tin định kỳ của Đại sứ quán. Các cơ quan truyền thông đa phương tiện chủ lực của Việt Nam có nhiều chương trình, chuyên trang, chuyên mục dành riêng cho cộng đồng người Việt Nam ở nước ngoài, tập trung vào các vấn đề thu hút sự quan tâm của người dân, như tình hình chính trị, kinh tế - xã hội, đối ngoại, văn hóa, du lịch, chủ quyền lãnh thổ, nhân quyền, tự do tôn giáo... Sự quan tâm, gắn kết giữa các cơ quan trong nước với các cơ quan truyền thông của kiều bào ngày càng trở nên sâu sắc. Đặc biệt, việc hỗ trợ, tạo điều kiện cho phóng viên kiều bào tham dự và đưa tin về các hoạt động của đất nước, đi thăm những vùng, miền, địa phương, địa điểm vốn được báo chí nước ngoài coi là điểm nóng về vấn đề dân chủ, nhân quyền, tôn giáo đã phát huy kết quả tích cực, góp phần thay đổi góc nhìn vốn định kiến về đất nước của không ít cơ quan báo chí, phóng viên kiều bào ta.

Tuy nhiên, bên cạnh những kết quả đáng ghi nhận, công tác thông tin, tuyên truyền đến cộng đồng người Việt Nam ở nước ngoài vẫn còn một số hạn chế, ảnh hưởng đến tổng thể kết quả công tác người Việt Nam ở nước ngoài nói chung. Công tác giáo dục chính trị, tư tưởng, nâng cao ý thức cảnh giác cho nhân dân, nhất là thế hệ trẻ, trước khi ra nước ngoài chưa được quan tâm đúng mức, dẫn đến một số trường hợp sau khi sang nước ngoài dễ trở thành đối tượng bị các lực lượng cực đoan lôi kéo, lợi dụng bằng các phương thức,

thủ đoạn ngày càng tinh vi. Công tác tuyên truyền, cung cấp thông tin còn chậm đổi mới về nội dung, biện pháp, phương thức thực hiện để phù hợp với từng nhóm đối tượng đồng bào khác nhau, thuộc các quốc gia khác nhau, nhất là giới trẻ. Nguyên nhân chủ yếu là do việc nắm tình hình, tâm tư, nguyện vọng của đồng bào tại địa bàn chưa kịp thời, đầy đủ, dẫn đến tình trạng các mục tiêu và biện pháp tuyên truyền đề ra thiếu tính khả thi, không đáp ứng được đúng nhu cầu và mong muốn của đồng bào, chưa tạo được ưu thế vượt trội so với hệ thống thông tin, tuyên truyền của lực lượng cực đoan.

Trong bối cảnh tình hình thế giới và khu vực đã và đang có nhiều diễn biến phức tạp, khó lường, cùng với đó là những thách thức từ sự phát triển mạnh mẽ của các phương thức truyền thông hiện đại, xuyên biên giới tác động nhiều chiều đến mọi mặt của đời sống chính trị, kinh tế, văn hóa - xã hội đất nước, việc xác định công tác tuyên truyền nói chung, thông tin đối ngoại cho người Việt Nam ở nước ngoài nói riêng đóng vai trò quan trọng, góp phần thực hiện hiệu quả chủ trương đại đoàn kết toàn dân tộc của Đảng ta.

2. Giải pháp thúc đẩy công tác tuyên truyền, thông tin đối ngoại đến cộng đồng người Việt Nam ở nước ngoài trong bối cảnh mới

Một là, tiếp tục chủ động, tích cực, sáng tạo trong triển khai thực hiện Nghị quyết Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII cũng như các văn bản chỉ đạo của Đảng, Nhà nước về công tác đối với người Việt Nam ở nước ngoài. Đặc biệt là các

nhiệm vụ được đề cập trong Nghị quyết số 43-NQ/TW, ngày 24/11/2023 Hội nghị Trung ương 8 (khóa XIII) về *tiếp tục phát huy truyền thống, sức mạnh đại đoàn kết toàn dân tộc, xây dựng đất nước ta ngày càng phồn vinh, hạnh phúc*; Kết luận số 57-KL/TW, ngày 15/6/2023 của Bộ Chính trị về *tiếp tục nâng cao chất lượng, hiệu quả công tác thông tin đối ngoại trong tình hình mới*; Kết luận số 12-KL/TW, ngày 12/8/2021 của Bộ Chính trị về *công tác người Việt Nam ở nước ngoài trong tình hình mới*. Trong đó, trọng tâm là nâng cao nhận thức và ý thức trách nhiệm của các cấp, các ngành, cơ quan trong việc thực hiện có hiệu quả chủ trương đại đoàn kết toàn dân tộc của Đảng, Nhà nước, “kiên trì vận động những kiều bào còn có định kiến để củng cố niềm tin, yên tâm hướng về Tổ quốc, nhận thức và hành động phù hợp với lợi ích quốc gia - dân tộc”.

Hai là, tăng cường công tác nghiên cứu, nắm bắt và dự báo tình hình về cộng đồng người Việt Nam ở nước ngoài, từ đó xây dựng kế hoạch tuyên truyền, thông tin đối ngoại theo từng giai đoạn và hằng năm, xác định mục tiêu, giải pháp có tính khả thi cao, phân công, phân nhiệm cụ thể cho từng cơ quan, đơn vị liên quan bảo đảm phù hợp với thực tiễn tình hình đồng bào ta ở nước ngoài. Bảo đảm cân đối, bố trí phù hợp các nguồn lực, nhất là nguồn nhân lực, tài lực và tin lực trong triển khai thực hiện, đồng thời giúp phát huy thế mạnh của từng lực lượng làm công tác tuyên truyền, thông tin đối ngoại đến mỗi nhóm đối tượng.

Ba là, đổi mới về hình thức thể hiện, tạo ra những sản phẩm, dự án tuyên truyền chân thực, giàu cảm xúc, hấp dẫn người xem. Bản thân tuyên truyền là một hoạt động truyền tin có mục đích, người tuyên truyền thông qua lựa chọn nội dung và chủ đề tương ứng, sử dụng truyền thông để tác động đến đối tượng tiếp nhận nhằm đạt được mục tiêu tuyên truyền. Hiệu quả tổng thể của quá trình này được quyết định bởi sự tham gia hiệu quả của ba yếu tố là chủ thể tuyên truyền, phương tiện truyền thông và đối tượng tiếp nhận. Nội dung tuyên truyền tích cực thông qua các hình thức phù hợp và phương thức tuyên truyền hiệu quả sẽ tạo ra luồng thông tin có “năng lượng tích cực”. Do đó, cần kiên trì tuyên truyền các nội dung tích cực: truyền thống cách mạng của Đảng, văn hóa, lịch sử của dân tộc, thành tựu của công cuộc đổi mới, chủ trương, đường lối của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước về các lĩnh vực. Bên cạnh đó, tích cực khai thác các “nhân vật điển hình” và “câu chuyện tiêu biểu” về sự nỗ lực vươn lên nơi xứ người, được đồng bào ta ở nước sở tại thừa nhận và tôn vinh.

Tuy nhiên cần lưu ý rằng, nếu chỉ dựa vào nội dung tuyên truyền thì chưa thực sự đầy đủ để bảo đảm mang lại hiệu quả tuyên truyền. Hạn chế, hay thậm chí là yếu kém về hình thức, phương thức tuyên truyền có thể mang lại kết quả hoàn toàn trái ngược với mục đích đề ra. Do đó, cần xác định biện pháp tuyên truyền phù hợp, tạo cảm giác gần gũi, thân thiện; hạn chế truyền đạt y nguyên các văn kiện chính sách, lời phát biểu mang tính chỉ đạo vĩ mô; mô hình hóa,

công thức hóa các phương thức diễn đạt, thiếu sức cảm hóa, đôi khi còn nặng về hình thức. Điều này có tác động sâu sắc đến hiệu quả thu hút sự quan tâm của đồng bào ta ở nước ngoài - những người vốn có cơ hội tự do tiếp xúc với nhiều nguồn thông tin khác nhau, trong đó có cả những thông tin từ các lực lượng truyền thông phản động, thù địch.

Để đổi mới về hình thức thông tin, tuyên truyền, cần tập trung: (i) Đi vào thực chất, tránh sao chép hình thức các văn kiện, làm rõ nội hàm, kết hợp tinh thần, tư tưởng của chủ trương, đường lối với nhu cầu thực tế của cuộc sống đồng bào ta ở nước ngoài. Cụ thể hóa việc thực hiện chủ trương, đường lối của Đảng bằng những hành động cụ thể, nhằm làm nổi bật sự quan tâm, chăm lo của Đảng và Nhà nước đối với đồng bào ta ở nước ngoài. (ii) Đẩy mạnh áp dụng các hình thức thể hiện bằng hình ảnh, phim tài liệu, đoạn phim ngắn, hỏi đáp, trò chơi giải trí, đặc biệt là lồng ghép trong các sản phẩm công nghiệp văn hóa... để tăng sức hấp dẫn cho nội dung tuyên truyền, chú trọng hơn vào truyền thông mới. Xây dựng kế hoạch truyền thông trên các nền tảng mạng xã hội, tận dụng đội ngũ KOLs - người dẫn dắt tư tưởng, nhất là KOLs trong cộng đồng kiều bào, trong quảng bá, truyền thông trên cơ sở thành lập các đội, nhóm, đưa quy trình sản xuất nội dung của họ vào quy chuẩn. (iii) Chú trọng tính hai chiều trong tuyên truyền, nghĩa là bên cạnh việc tuyên truyền nội dung mà chủ thể tuyên truyền mong muốn, cần xuất phát từ sự thấu hiểu những vấn đề mà đồng

bào ta ở nước ngoài đang quan tâm để lồng ghép nội dung tuyên truyền phù hợp. Điều này đòi hỏi chủ thể tuyên truyền phải thâm nhập vào thực tế đời sống của đồng bào ta ở nước ngoài, gắn bó với đồng bào, thấu hiểu tâm tư, nguyện vọng, tình cảm, giải đáp các thắc mắc và thỏa mãn nhu cầu thông tin của đồng bào ta.

Bốn là, chú trọng đào tạo, bồi dưỡng, xây dựng đội ngũ cán bộ chuyên trách, lực lượng tuyên truyền viên, báo cáo viên các cấp, phóng viên, biên tập viên các cơ quan báo chí trong nước. Vận động, huy động sự tham gia của giới doanh nghiệp, nhất là các doanh nghiệp mang thương hiệu quốc gia, đội ngũ chuyên gia, học giả, văn nghệ sĩ, người có ảnh hưởng trong xã hội, thế hệ trẻ, phóng viên trong cộng đồng kiều bào và quốc tế... tích cực tham gia công tác thông tin, tuyên truyền. Trong đó, chú trọng phát huy sự năng động, sáng tạo, đổi mới, tinh thần nhiệt huyết của thế hệ trẻ trong tuyên truyền, quảng bá hình ảnh đất nước, con người Việt Nam. Quan tâm tới những địa bàn khó khăn, chưa có điều kiện tuyên truyền, vận động mạnh mẽ như Trung Đông, châu Phi, đồng thời mở rộng tới nhóm đối tượng phi nhà nước như các tập đoàn, công ty đa quốc gia.

Năm là, đẩy mạnh hợp tác quốc tế trong công tác thông tin, tuyên truyền tới cộng đồng kiều bào. Cần xác định, việc thông tin, vận động, huy động nguồn lực từ cộng đồng người Việt Nam ở nước ngoài chịu ảnh hưởng, tác động của nhiều yếu tố đặc thù: văn hóa, lịch sử, quan điểm chính trị, đối ngoại... của từng địa bàn sở tại. Vì vậy, việc đẩy mạnh hợp tác quốc tế để tranh thủ

sự ủng hộ của chính quyền, nhân dân nước sở tại đối với các hoạt động thông tin của ta tới cộng đồng kiều bào là hết sức quan trọng, đòi hỏi sự phối hợp và vai trò hết sức quan trọng của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam, Ban Dân vận Trung ương và Bộ Ngoại giao (thông qua Ủy ban Nhà nước về người Việt Nam ở nước ngoài, đặc biệt là các cơ quan đại diện Việt Nam ở nước ngoài) trong việc hỗ trợ, đồng hành, cầu nối.

78 năm trước, trong Thư chúc Tết kiều bào ta năm 1946, Chủ tịch Hồ Chí Minh khẳng định: “Tổ quốc và Chính phủ cũng luôn nhớ thương các đồng bào, như bố mẹ thương nhớ những người con đi vắng. Đó là nhân tâm thiên lý, đó là tình nghĩa một nhà”³. Quan điểm của Người là sợi chỉ đỏ xuyên suốt mọi chủ trương, chính sách của Đảng, Nhà nước ta đối với công tác người Việt Nam ở nước ngoài, trong đó có công tác thông tin, tuyên truyền và vận động cộng đồng người Việt Nam ở nước ngoài hướng về quê hương, đất nước. Trong bối cảnh toàn cầu hóa và hội nhập quốc tế hiện nay, công tác thông tin, tuyên truyền, vận động người Việt Nam ở nước ngoài ngày càng trở nên quan trọng, có ý nghĩa to lớn trong việc động viên đồng bào ta chung tay hiện thực hóa khát vọng xây dựng đất nước phồn vinh, hạnh phúc theo tinh thần Văn kiện Đại hội XIII của Đảng. ♦

1. Số liệu do Ủy ban Nhà nước về người Việt Nam ở nước ngoài, Bộ Ngoại giao cung cấp (tháng 02/2024).

2. Theo thống kê của Bộ Ngoại giao, một số nhân vật gốc Việt đã tham gia chính trường sở tại ở các cấp độ khác nhau như nghị sĩ liên bang, tiểu bang, hội đồng thành phố... Số lượng chuyên gia, trí thức về khoa học và công nghệ hiện chiếm khoảng 10% trong cộng đồng người Việt Nam ở nước ngoài. Nhiều doanh nhân kiều bào ta ở nước ngoài trở thành tỷ phú thế giới hoặc trong giới văn nghệ sĩ, thể thao có sức ảnh hưởng...

3. Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2021, t. 4, tr. 161.